ÅWL
—
Med lekvärde i fokus – utformning av Fabriken och Förrådets förskolegård

2021-04-26

Inledning

Bakgrund och syfte

Denna utredning ingår i granskningshandlingarna för detaljplan Fabriken och Förrådet i Huddinge. Planens syfte är att möjliggöra ny exploatering av tolv kvarter med nya bostäder i form av flerbostadshus, en förskola samt nytt gatunät, parkstråk och kvarterspark.

Syftet med detta dokument är att säkerställa lekvärde och kvalitet för den nya förskolans gård.

Utredningen utgår ifrån Malmö stads Lekvärdesfaktor, vilket är en metod för att värdera lekkvaliteten på förskolegårdar.

Underlag

Som underlag för denna utredning har Boverkets vägledning 'Gör plats för barn och unga!' (Boverket, 2015) och 'Lekvärdesfaktor för förskolegårdar i Malmö' (Malmö stad, 2010-11) använts.

Vidare arbete i senare skeden

Detta dokument är framtaget som en bilaga till detaljplanehandlingarna. Dokumentet kommer att användas som grund för vidare utveckling av planområdets förskolegård.

Under projekteringsskedet kommer utformningen av förskolegården att stämmas av mot de olika gestaltningsprinciperna och lekvärdesfaktorerna för att säkerställa att den eftersträvade kvalitetsnivån uppfylls.

Förutsättningar

Fabriken och Förrådets nya bostäder byggs på mark som idag framförallt används för olika typer av verkstäder. Området innehåller idag inga grönytor eller någon sammanhängande grönstruktur. Det finns inte heller några miljöer som lämpar sig för lek eller vistelse för barn.

Den nya stadsdelen byggs som en stadsmässig kvarterstad med många och täta kopplingar genom området. Förutom gatornas kopplande nät finns två parkstråk med gångvägar som möjliggör inre rörelsemönster mellan kvarteren. Det södra parkstråket leder vidare till Hantverksparken, som är en del av en annan detaljplaneprocess, öster om planområdet.

I området planeras en förskola med fem avdelningar. Förskolan ansluter till det södra parkstråket.

Genom en väl gestaltad och innehållsrik förskolegård, i kombination med trafiksäkra och tydliga kopplingar till intilliggande park- och naturområden, kan goda förutsättningar för en bra miljö för barn skapas.

Förskolans läge i planområdet är markerat i gult.

Grönområden och parker

Planområdet för Fabriken och Förrådet är beläget några hundra meter sydöst om Huddinge centrum där bland annat pendeltågstationen och Sjödalsparken är belägna. Söder och öster om planområdet finns naturmark som har rekreationsvärden. I omkringliggande bostadsområden finns bostadsnära natur insprängd mellan flerfamiljshusen och villabebyggelsen.

Med planarbetet för Fabriken och Förrådet, samt dess förlängning med resterande etapper, kommer planområdet utgöra en viktig mellanzon som länkar ihop omkringliggande grönområden och parker.

Kringliggande parker och rekreationsområden

Sjödalsparken intill Huddinge C är Huddinges stadspark, med ytor för aktiviteter, lek och gräsytor. Öster om planområdet finns rekreationsområdet Trehörningen, idag är det delvis igenvuxet men planeras att rustas upp. Genom området finns stigar som går ner till sjön Trehörningen och utmed dess strand.

Söder om planområdet ligger Sörskogen som har en starkt kuperad terräng med varierad natur, utsiktsplatser, stigar och elljusspår. Här finns stor biologisk mångfald. Söder om Sörskogen ligger Orlångens naturreservat som används för friluftsliv och rekreation.

Fabriken och Förrådets parkmiljöer

Inom planområdet är det planerat för ett entrétorg, en fickpark och två parkstråk i väst-östlig riktning. En detaljplaneprocess pågår öster om planområdet där det planeras för en större park, Hantverksparken. Goda kopplingar till denna säkerställs inom Fabriken och Förrådet.

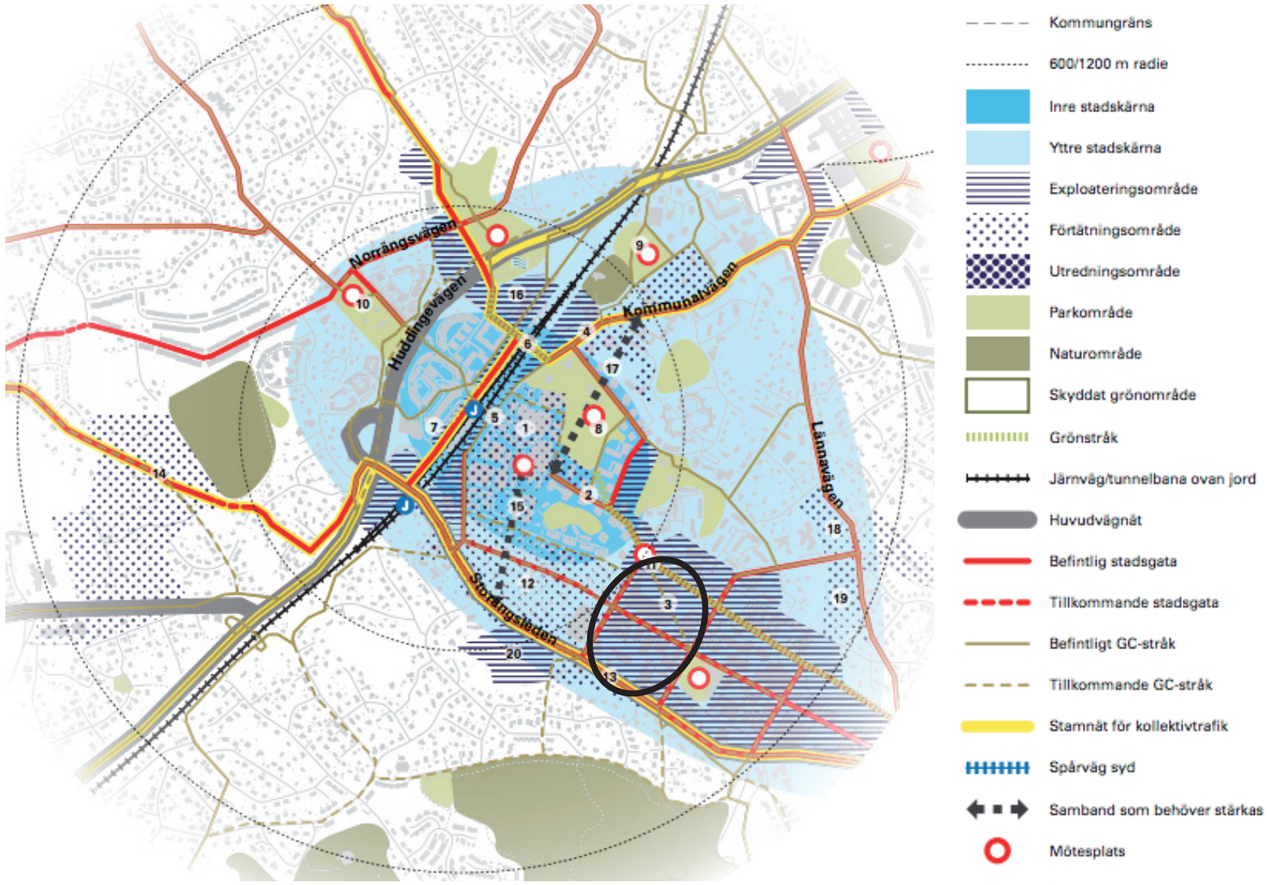
Entrétorget och fickparken är beläget i norra delen närmast Huddinge C och leder vidare till det norra parkstråket. Det södra parkstråket går från idrottshallen Storängshallen vid Björkebovägen, längs förskolegården och vidare till Hantverksparken. De båda parkstråken kommer att utformas till lekvänliga parkmiljöer med grönska, sittplatser och gångytor, och underlättar att röra sig genom planområdet och till omkringliggande grönområden.

Hantverksparken är en större park på dryga 7000 kvm, placerad sydöst om planområdet. Den är tänkt att erbjuda aktivitetsytor, lekytor, pulkabacke och ytor för samvaro.

Bild 30. Dagens grönstruktur, söder och öster om planområdet finns naturmark med rekreationsvärden – Sörskogen samt området kring sjön Trehörningen. Norr om området återfinns Sjödalsparken samt Sjödalsbacken.

Bild från FÖP, 2009. Fabiken och Förrådet inringat med svart, omkringliggande rekreationsområden och parker i grönt.

Strukturplan från Huddinge Översiktsplan 2030, Fabiken och Förrådet inringat med svart.

Lekvärdesfaktor

Lekvärde

Lekvärde är det kvalitativa värde som en sak eller plats har för barn i leken. Lekvärdet kan bedömas genom en sammantagen värdering av de kvaliteter som finns på en plats som är avsedd för barn att leka på. En plats med högt lekvärde innebär att platsen har många bra egenskaper som främjar barns välbefinnande, utveckling och självständighet.

Malmö stad har tagit fram dokumentet 'Lekvärdesfaktor för förskolegårdar i Malmö' (Malmö stad, 2010-2011), vilket består av riktlinjer för lekkvalitet på platser för barn och ett analysverktyg med vilket det går att värdera kvalitén på platser för lek.

Malmö stads lekvärdesfaktor består av sju kvalitetsaspekter som poängsätts med -1, 0 eller +1. Malmö stad har gjort en bedömning att **ett lekvärde på +3 till +5 poäng anses utgöra en acceptabel lekmiljö.**

Nedan presenteras de sju lekvärdesfaktorer som ingår i Malmö Stads dokument.

FRIYTA

Som friyta räknas de ytor som barnen har tillgång till och kan använda. Förråd, cykelparkering och liknande räknas inte.

+1 Gården är ≥ 30 m² / barn och ≥ 2000 m² totalt

0 Gården är 25-30 m² / barn och ca 2000 m² totalt

-1 Gården är ≤ 25 m² / barn och ≤ 2000 m² totalt

ZONERING AV GÅRDEN

En förskolegård bör ha egenskaper från tre zoner; en trygg, en vidlyftig och en vild.

+1 Gården har egenskaper från alla tre zonerna

0 Gården har egenskaper från två av zonerna

-1 Gården upplevs endast som en zon

TILLGÄNGLIGHET

+1 Rörelsehindrade kan ta sig runt förskolebyggnaden och ut på stora delar av gården, till alla gårdens zoner. Flera av lekredskapen är möjliga för rörelsehindrade att använda på egen hand. Markmaterialet möjliggör att rörelsehindrade kan komma intill de flesta av gårdens lekredskap och färgsättningen med kontraster ökar orienterbarheten för de med nedsatt syn.

0 Rörelsehindrade kan röra sig runt byggnaden och utnyttja en större del av gården på egenhand. Det ska finnas något lekredskap som är tillgängligt för funktionshindrade.

-1 Rörelsehindrade kan inte ta sig runt byggnaden på egen hand. På grund av markens utformning kommer rörelsehindrade inte fram till lekredskapen och kan heller inte använda dessa.

VEGETATION OCH TOPOGRAFI

+1 Minst hälften av gården har varierad topografi. Det finns ytor med vegetation som går att leka i. Det finns plats för lek i både sol och skugga.

0 Gård med enstaka kulle. Stor del av vegetationen går inte att leka i, men del av vegetationen är lekbar. Delar av gården ligger i skugga.

-1 Platt gård med vegetation som inte går att leka i. I stort sett hela gården har samma solförhållan den. Den är antingen solbelyst eller ligger i skugga.

INTEGRATION AV LEKUTRUSTNING I FÖRSKOLEGÅRDENS LANDSKAP

+1 På flertal ställen finns lekredskap som är integrerade i landskapet (står således inte inom inramade ytor för lek).Naturliga partier av gårdens landskap kan användas som lekutrustning.

0 Det finns lekredskap som är integrerade i landskapet, men de flesta står inom avgränsade områden utan kontakt med det omkringliggande landskapet.

-1 I princip all lekutrustning står inom inramade lekområden. Landskapet utanför detta erbjuder en torftig lekmiljö.

MÖJLIGHET TILL OMVÄRLDSFÖRSTÅELSE

+1 Gården förändras under året , det finns löst material och möjlighet till konstruktionslek med t.ex. sand och vatten. Det finns odlingsmöjligheter och någon naturlig / vild miljö där barnen kan följa kretsloppet

0 Ett flertal naturliga inslag på gården förändras med årstiderna. Delar av gården är möjliga för barnen att undersöka och påverka. Det finns någon form av praktiskt exempel på hur om världen fungerat, t.ex. odling.

-1 Den största delen av gården är hårdgjord oh inte möjlig att påverka. Färdiga lekredskap och anvisade lekytor styr leken.

UTSIKT ÖVER GRÖNSKA / SAMSPEL MELLAN UTE OCH INNE

+1 Både små och stora barn har god utsikt över grönska. Lågt placerade fönster så att barnen kan se ut. Utgångar till gården från både kapprum och verksamhets rum. Direktkontakten göt det lätt att flytta ut den pedagogiska verksamheten.

0 Barnen kan uppleva grönska inifrån avdelningarna. Direktutgångar finns från kapprummen.

-1 Ingen eller nästan ingen grönska upplevs inifrån avdelningarna. Det finns inga direktutgångar till gården utan barnen måste invänta personal för att få tillgång till gården i dess helhet.

Förskolegård

Förskolan är placerad i norra delen av kvarter 10, där Förskolebyggnaden med sina fem avdelningar ligger i bottenplan. Förskolegården är i två nivåer där den större delen befinner sig på den lägre nivån i höjd med förskolebyggnaden, en liten del ligger på den övre nivån som nås via utvändiga trappor, gradänger och pulkabacke.

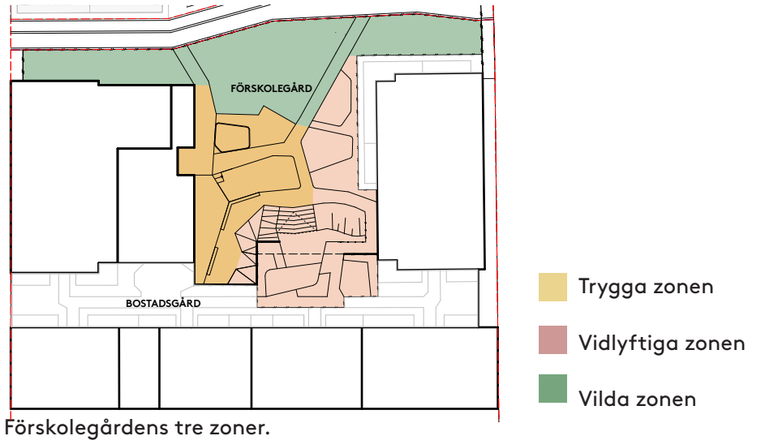
Förskolans entré nås från intilliggande Björkebovägen i väster eller en grändgata i öster via ett gångstråk och passage över gården. Bilar kan angöra utmed gatorna och cykelparkering finns i anslutning till gårdens båda entréer.

Utformning av gård

Förskolegården är planerad utifrån tre olika zoner - den trygga, den vidlyftiga och den vilda zonen för att uppfylla barns behov av olika lekmiljöer. Den trygga zonen ligger närmast huset centralt på gården. Här finns ett stort trädäck med sittplatser för samling, en scen och ytor för lugnare aktiviteter som sandlek anpassad för de yngsta barnen. Intill finns möjlighet till odling. Utanför den trygga zonen finns plats för olika typer av rörelselek i den vidlyftiga zonen. Lekutrustningen är integrerad i topografin med gradänger, klätterlek och en pulkabacke som ansluter till den övre gården. Höjdskillnaden till den lilla övre gården utnyttjas genom att skapa en pulkabacke, sittgradänger och klätterberg. Här kan leken vara fartfylld och främja rörelse. I den vilda zonen finns varierad topografi, växtlighet bestående av buskar och träd samt lekutrustning som är integrerad med terräng och vegetation. Eftersom tomten inte har någon naturlig grönska eller topografi så är en viktig del i gestaltningen att skapa variation i topografi samt tillföra mycket grönt med buskar och träd. Växtligheten bidrar till skuggning soliga dagar, årstidsväxling, biologisk mångfald och bidrar till att ta hand om dagvattnet. Detta för att säkerställa en gård som håller över tid. Vid val av växtmaterial bör robusta arter och stora storlekar på träd, buskar och andra arter väljas, som tål att grenar bryts och att det leks i buskagen. Med större storlekar och väl valda arter kan växterna snabbare etablera sig och ge de önskade kvaliteterna, som skuggning och att tåla lek.

Förskolebyggnad

Förskolebyggnaden är i ett plan och nås via en entré från gården, medan leveranser och sophämtning sker mot Björkebovägen. Lokalerna vänder sig mot gården i norr och har fönster med låg bröstningshöjd, vilket ger utblickar mot gården och en visuell koppling mellan ute och inne. Utöver entrén från kapprummen så finns flera dörrar mot gården från aktivitetsrummen, vilket ökar kopplingen mellan ute och inne.

Förskolegårdens tre zoner.

Illustrationsplan över den tänkta förskolegården, ÅWL Arkitekter

Friyta

Friytan är 15m2 / barn och 1500 m2 totalt. Yta för cykelparkering, förråd och barnvagnsförråd är inte inräknade i den totala friytan.

Poäng: -1

Zoonering av gården

Förskolegården är planerad utifrån de tre zonerna, för att uppfylla barns behov av olika lekmiljöer.
Närmast förskolebyggnaden finns en trygg zon med sandlek, lekhus och picknickbord på trädäck. Utanför den trygga zonen finns den vidlyftiga zonen med gungor, klätterlek och pulkabacke i slänten samt studs- och balanslek på den övre gården som nås via trappor och slänten.
Centralt på gården och ut mot det allmänna gångstråket finns ett större vegetationsklätt område som utgör gårdens vilda del. **Området har** varierande terräng och integrerade lekredskap.

Poäng: +1

Tillgänglighet

Förskolegården har flera gångstråk där rörelsehindrade kan röra sig. En stor del av gården kan rörelsehindrade nyttja på egen hand. Odlingslådor, sand- och gunglek utformas så att den till största möjliga mån är tillgänglig för alla.

Poäng: 0

Vegetation och topografi

Ungefär hälften av gården gestaltas med varierande topografi och med växtval som varierar över året. Vegetationen består av buskar och träd som är robusta och tål lek, samt bidrar med skugga, årstidsvariation, biologisk mångfald och att omhänderta dagvatten. Höjdskillnaden till den övre gården utnyttjas genom att skapa pulkabacke, klätterslänt och sittgradänger, samt för ordentligt jorddjup för träd

Poäng: +1

Integration av lekutrustning i förskolegårdens landskap

På förskolegården finns lekutrustning integrerad i landskapet, både i den vilda zonen och i slänten till den övre gården. Här finns pulkaslänt och klätterredskap, i den vilda zonen finns lekbuskage, kojor, stockar, stubbar och kullar som blir en del av leken.

Poäng: +1

Möjlighet till omvärldsförståelse

Gården har odlingslådor och den vilda zonen består till stor del av vild miljö där barnen kan följa kretsloppet. Där finns löst material som pinnar och kottar för barnen att använda och sand- och vattenlek.
Valet av växter gör att gården förändras under året och ger bär, frukt, blomning och höstfärger.

Poäng: +1

Utsikt över grönska / samspel mellan ute och inne

Förskolan har lågt sittande fönster och sekundära utgångar till gården från verksamhetsrummen. Detta ger utblick mot gården och minskar kopplingen mellan ute och inne så att det är enkelt att flytta ut den pedagogiska verksamheten.

Poäng: +1

Total poäng: +4

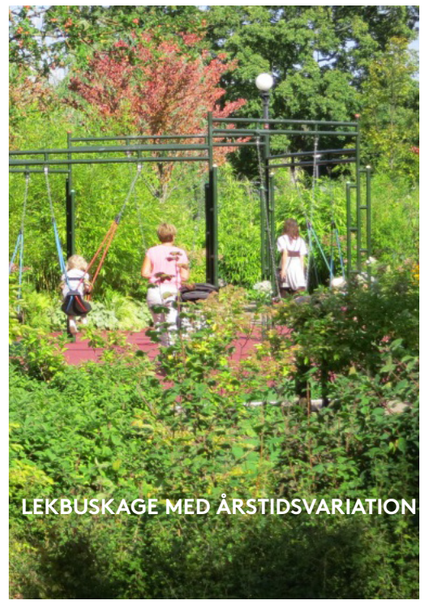

Inspirationsbilder för förskolegården, ÅWL Arkitekter

Referenser

Fördjupning av Översiktsplan för Storängen, Huddinge kommun 2009.

Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Boverket och Movium, februari 2015.

Lekvärdesfaktor för förskolegårdar i Malmö. Med syfte att nå en hög lekkvalitet. Malmö Stad, 2010-2011.

Strukturplaner - Huddinge översiktsplan 2030. Strukturplan Huddinge C. Bilaga till Huddinge Strukturplan 2030, Huddinge kommun.